

3 december 2020

Limbrichterveld-Noord, gemeente Sittard-Geleen

Verslag

Een belangrijk doel van het Programma Aardgasvrije Wijken (PAW) is leren. Het programma voert daartoe jaarlijks een reflectieve monitor uit. In het najaar van 2020 vond hiervan de tweede ronde plaats. Dit gebeurde door middel van een gesprek van 1,5 uur met de gemeentelijke projectleider(s) van de proeftuin en de verantwoordelijke wethouder, eventueel, op initiatief van de gemeente, aangevuld met partners en/of projectmedewerkers. Dit is het verslag van het gesprek met de proeftuin binnen de gemeente Sittard-Geleen.

Stand van zaken

Er is in augustus 2020 besluitvorming geweest in het college over de subsidieverlening aan de wijk. Dit heeft groen licht gegeven aan het uitvoeringsteam voor de start van de uitvoering in de wijk. Er is gestart met het voeren van 1-op-1 gesprekken met particulieren via huisbezoeken over aansluiting op het warmtenet en uitvoeren van energiebesparende maatregelen. Op dit laatste krijgen bewoners subsidie als ze ook kiezen voor aansluiting op het warmtenet of als ze overschakelen op een andere gasloze energiebron. De allereerste overeenkomst met een particulier is net getekend. Er is een proefwoning geopend die dient als centrale plaats in de wijk waar bewoners terecht kunnen voor ondersteuning en ook in een flat is een proefopstelling met verschillende kookplaten in gericht. Door Corona is er een aantal maanden vertraging geweest, onder andere omdat huisbezoeken geen doorgang konden vinden, maar sedert augustus is het project weer in volle gang. In het voorjaar moet duidelijk worden hoeveel eigenaren/bewoners een aansluiting willen op het warmtenet. Parallel hieraan speelt de ontwikkeling van het warmtenet. In het voorjaar van 2021 wordt het finaal investeringsbesluit genomen.

Geleerde lessen

Tijdens het gesprek zijn de volgende geleerde lessen besproken;

Bewonerscommunicatie

- De gemeente is overgestapt van een collectieve benadering naar een individuele benadering van bewoners. Er is door het organiseren van bijeenkomsten veel vertrouwen in de gemeente verloren

gegaan bij bewoners. Dit werd veroorzaakt door een collectief van zeer kritische bewoners die veel aan het woord waren tijdens deze sessies. Andere bewoners durfden hierdoor minder te vragen. Nu voert de gemeente 1 op 1 gesprekken via huisbezoeken. Dat werkt vooralsnog erg goed. De bewoners geven terug dat ze dit een zeer prettige werkvorm vinden. Het advies van PAW om een proefwoning in te richten heeft dus goed uitgepakt.

- De gemeente is met het kritische collectief in gesprek gegaan en heeft geïnvesteerd in de relatie met deze club. Dit is belangrijk voor het draagvlak gebleken. Met elkaar in gesprek zijn om samen constructief verder te kunnen gaan.
- Dit collectief leerde de gemeente dat verbinden in de wijk belangrijk is. Door goede samenwerking maak je gebruik van de verbondenheid met de wijk.
- De gemeente heeft in verband met weerstand van bewoners veel tijd gestoken in het beantwoorden van vragen. Op een gegeven moment heeft de wethouder gezegd dat het genoeg was en besloten de tijd te besteden aan constructieve inzet voor het wijkproject.
- Er zijn in afgelopen week 30 mensen gesproken in de wijk. De gemeente legt geen druk op bewoners en adviseert na het huisbezoek en de scan eens rustig na te denken over het voorstel van de gemeente. Bewoners geven aan individuele gesprekken prettig te vinden. Dit kost meer tijd, maar is wel veel effectiever. Er is één bewoner die direct de overeenkomst voor aansluiting op het warmtenet getekend heeft.
- Ook de wethouder is de wijk ingegaan om te horen wat er speelt onder de bewoners. Dit is erg leerzaam. Mensen die bijvoorbeeld te kampen hebben met gezondheidsproblemen of schulden hebben zeer begrijpelijk geen ruimte voor het aardgasvrij-project van de gemeente.
- De bewoners zijn het meest geïnteresseerd in de praktische zaken van de aansluiting op het warmtenet. Wat gaat er precies gebeuren en wat betekent het voor mijn woning? De gemeente gaat een nieuw soort aansluiting toepassen waarbij een dubbelpijpsysteem via de oprit langs de regenwaterafvoer naar de eerste verdieping geleid wordt. Vervolgens wordt over de regenwaterafvoer en de warmteleidingen een koof geplaatst in de kleur die de bewoners wensen. Voordeel van deze aanpak is dat daardoor geen “hak en breekwerk” in de woningen hoeft plaats te vinden.
- Er is een proefwoning in de wijk geopend die permanent bemenst is. Het is belangrijk dat het project zichtbaar en aanwezig is in de wijk. Dit leerde de gemeente van voorbeeldwoningen in andere gemeentes. Een tweede leerpunt is dat het personeel dat in de woning werkt wel de benodigde competenties en kennis moet hebben. Empathie is heel belangrijk en het geven van goede ondersteuning. Het varieert van samen een eitje bakken op een inductieplaat tot formuleren invullen. De gemeente heeft hiervoor een externe geworven. Verder is dit ook de vergaderlocatie van het projectteam geworden.

- De gemeente heeft een subsidieregeling geopend voor verduurzaming van woningen voor alle inwoners van de gemeente. Na de eerste 140 transitie-scans gaat ongeveer de helft van de bewoner door richting realisatie. De subsidieregeling is aangepast zodat ook bewoners die zelf de maatregelen willen realiseren kunnen deelnemen. Daarnaast heeft de gemeente naar aanleiding van feedback uit de wijk besloten de subsidieregeling te verruimen. Mensen die al op eigen kosten voor 2018 HR++ glas en of spouwmuurisolatie hadden aangebracht kunnen nu een deel van de subsidie inzetten voor isolatie van dak en of vloer.
- Een belangrijke eyeopener is om de sociale structuur in de wijk te benutten. De gemeente zet in de wijk stevig in op ambassadeurs via bijvoorbeeld het buurthuis. De wethouder bezocht de voetbalclub in de wijk. Hierdoor maakt de gemeente koppelingen met andere ontwikkelingen in de wijk. Je wordt zo ook onderdeel van de toekomststrategie van de club en bereikt een andere doelgroep. Er zijn al wijkbewoners die zo enthousiast zijn dat ze beschikbaar zijn voor anderen om vragen te beantwoorden. De gemeente gaat met scouting samenwerken door scouts in de wijk kleine energiebesparende maatregelen te laten uitvoeren. Zo kom je bij mensen achter voordeur te komen.
- Gemeente heeft gekozen om een push te geven aan communicatie. Twee zaterdagen gaat de gemeente met een karretje met koffie de wijk in. Alle bewoners krijgen vooraf een kaart over het project. De wijkbewoners worden gevraagd naar buiten te komen om een energiebespaarpakket op te halen en gaat met ze in gesprek. Ook hier zal de scouting bij betrokken worden.

Bewonersaanbod

- Sittard-Geleen heeft ervoor gekozen om de bewoners een aanbod te doen waarin aansluiting op het warmtenet gecombineerd wordt met energiebesparende maatregelen. Voor de maatregelen krijgen de bewoners alleen subsidie (maximaal €5500) als ze ook voor aansluiting op het warmtenet kiezen. De combinatie van beide moet een aantrekkelijke propositie zijn voor particuliere woningeigenaren. De besparingen leveren ongeveer € 300 per jaar op, volgens de berekeningen, en daarmee is de terugverdientijd rond de acht jaar. De bewoners hebben drie keuzes: aansluiten op het warmtenet in combinatie met energiebesparende maatregelen en subsidie, warmtepomp of een pelletketel.
- Er is een klankbordgroep van bewoners. Deze groep heeft haar zorgen geuit over de onzekerheid c.q. de afhankelijkheid van de investeringsbeslissing van Het Groene Net om daadwerkelijk het warmtenet aan te leggen. Dat moment is pas medio 2021 voorzien. De gemeente heeft daarop besloten dat de subsidie op besparende maatregelen niet terugbetaald hoeft te worden als het warmtenet onverhoopt niet doorgaat. Geleerde les is om goed naar de klankbordgroep te luisteren.
- De gemeente heeft inwoners betrokken bij het opzetten van de realisatieketen. Bewoners zijn zelf opdrachtgever van de isolatie- en glasleverancier. In dit proces zijn 200 bedrijven uit hele regio aangeschreven met de vraag om een aanbod te doen voor glas-, spouw-, dak- en vloerisolatie op basis van een voorbeeldwoning. Er zijn nu zes bedrijven die een aanbod voor de wijk hebben gedaan. De

bewoners hebben aangegeven dat zij het belangrijk vinden dat de toeleverende bedrijven in de gemeente gevestigd zijn. Daarnaast vonden ze het belangrijk dat de bedrijven een milieukeur hebben, persoonlijk langskomen om de werkzaamheden op te nemen en snel kunnen leveren. Vanuit het aanbod is een shortlist gemaakt die wijkbewoners krijgen en op internet gepubliceerd is. Er is een standaard offerte aanvraag ontwikkeld wat naar elk bedrijf op de shortlist verstuurd kan worden.

Woonlastenneutraliteit

- De gemeente heeft consistent vanaf de start van het traject de aansluitbijdrage van € 2500 gecommuniceerd. Daarover wordt in de 1 op 1 gesprekken geen vragen meer gesteld. Bewoners vinden het niet erg om iets meer te betalen. Het is afhankelijk van het gedrag van bewoners maar netto zullen ze ongeveer even duur uit zijn.
- De gemeente voorziet dat de energietransitie woonlastenneutraal uitvoeren erg lastig haalbaar wordt. In deze wijk zit het er dichtbij dankzij de bijdrage van het PAW.

Ontwikkeling warmtenet

- De eigendomsverhouding tussen het warmtebedrijf en gemeente is het afgelopen jaar in beweging. De les die geleerd is dat hoe minder eigendom bij de gemeente, hoe minder invloed. Hoe meer eigendom, hoe meer financieel risico en bijdrage. De gemeente heeft stevig onderhandeld over de aansluitbijdrage. De kosten van € 2500 zijn vergelijkbaar met het aanschaffen van een nieuwe gasketel. De daadwerkelijke kosten zijn hoger.
- Het finale investeringsbesluit van Het Groene Net wordt in voorjaar/zomer 2021 genomen. Dan wordt duidelijk of de samenwerking met de warmtepartner in de huidige eigendomsverhouding tot positief resultaat leidt.

Opschalen

- Er ontstaat een probleem bij de opschaling naar Limbrichterveld-Zuid. Voor die wijk zijn er geen proeftuinmiddelen beschikbaar dus is er nog geen businesscase rond te krijgen. De gemeente wil graag doorpakken maar financieel zal er een gat gedicht moeten worden. De gemeente kijkt uit naar andere subsidies daarvoor. De Programmadirecteur PAW zegt toe dat zij zich maximaal zullen inspannen om mee te denken voor een oplossing van dit probleem
- De gemeente maakt zich geen zorgen over de samenwerking met woningcorporaties bij opschaling. Particuliere woningeigenaren zijn een doelgroep die de gemeente als meer complex ervaart.
- Sittard-Geleen ervaart het als lastig dat er nog geen bevoegdheid is om gas te verwijderen uit de wijk.
- De gemeente denkt dat de intensiviteit waarmee bewoners begeleid worden in deze fase bij evt. opschaling minder zal zijn. Zij verwachten meer routine en ambassadeurs waardoor de inspanning van de gemeente kleiner zal worden.

Reflectie op bijdrage PAW

- De gemeente waardeert de korte lijnen met het programmateam van het ministerie van BZK. Er is snel persoonlijk contact te krijgen met de accounthouder. Het is prettig dat het PAW mee kan denken met knelpunten en subsidiemogelijkheden aanreikt. Graag zou de gemeente gezamenlijk een opschalingsmodel ontwerpen.
- Sittard-Geleen heeft behoefte aan bestuurlijk overleg. De gemeente zou graag de juiste balans bespreken tussen de wortel en de stok. Wat zijn de (on)mogelijkheden van beide? Tweede onderwerp wat ze willen bespreken is welke regelgeving de transitie belemmert en de pioniers die hiermee omgaan.
- De gemeente zou eigenlijk wel meer kunnen doen aan delen van alle kennis die is opgedaan bij de ontwikkeling van Het Groene Net. De projectleider komt chronisch tijd tekort, dus daar is nog niet veel van gekomen. Dit tijd tekort belemmert ook meer betrokkenheid bij het PAW en haar activiteiten.